

2023-05-16

dnr 2023-00393

KU2023/00151

Kulturdepartementet

ku.remissvar@regeringskansliet.se

kopia matilda.warmark@regeringskansliet.se

Angående Frågor om val till Sametinget, Ds 2003:4

Sametinget instämmer i promemorians beskrivning av de behov som finns av en tydligare reglering av sametingsvalen.

Sametinget har dock inte hörts om behovet av en tydligare reglering av Sametingets valnämnds uppgift att ta upp i röstlängden de samer som gjort samiska som språk i hemmet sannolik och upprätta en röstlängd.

Detta är en allvarlig brist som måste rättas till.

Förutom de förändringar som föreslås i promemorian, föreslår Sametinget därför ytterligare tillägg och förtydliganden som syftar till att avhjälpa de administrativa och tekniska brister som valnämnden funnit. Delar av förslagen har Sametinget tidigare framfört i hemställan som på uppdrag av plenum lämnades till kulturdepartementet i slutet av 2018.

Sametinget utgår från att departementet bereder och remissbehandlar tilläggsförslagen i detta remissvar. Inför sametingsvalet 2025 är Sametinget i stort behov av tydligt författningsstöd för automatiserad behandling av personuppgifter i databas för upprättande av preliminär röstlängd.

Sammanfattningsvis föreslår Sametinget vidare föreslår att datum för brevröstning ska intygas och beaktas. Brevröstförsändelse som är undertecknad senare än på valdagen ska inte godkännas. Brevröster som kommer in innan granskningen av brevröstningsförsändelserna påbörjats ska räknas och granskas. Länsstyrelsen ska dagligen kontrollera inkomna brevröstningsförsändelser och om försändelsen inte uppfyller kraven, ska ett duplettröstkort/ duplettytterkuvert snarast skickas till väljaren med meddelande om att röstningen får göras om.

I promemorian föreslås vidare ett antal förändringar gällande hanteringen av personuppgifter vid allmänna val och sametingsval. Utöver dessa föreslår Sametinget ett nytt avsnitt om en databas för preliminär sameröstlängd i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar. I databasen får uppgifter behandlas om personer som är eller har varit upptagen i sameröstlängd, personer som har anmält sig till sameröstlängden och deras uppgivna föräldrar eller far-/morföräldrar. Andra uppgifter som behövs för handläggningen av en anmälan får också behandlas.

Cujuhus/adress
Box 90
981 22 GIRON/KIRUNA

Telefovdna/telefon
0980 - 780 30 (vx)

E-boasta
e-post: kansli@sametinget.se

Avslutningsvis beskrivs kort behov som Sametinget tidigare föreslagit i ovan nämnd hemställan till kulturdepartementet.

Sametingets valnämnd har yttrat sig vid sammanträde den 15 maj 2023. Förberedande i ärendet har varit kvalificerad utredare Ulrika Hannu, föredragande har varit administrativ handläggare Siri Persson.

Lars-Ove Sjaun
Tf kanslichef

Siri Persson
Administrativ handläggare

1 Förslag till ändring i sametingslagen (1992:1433)

1.1 Brevröstning

Sametinget föreslår följande ändring i sametingslagen 3 kap. 19, 20 samt 21 §§ §¹ :

<i>Promemorians fårslag</i>	19 §	<i>Föreslagen lydelse</i>
Vittnenas adresser <i>ska</i> anges på ytterkuvertet.		<i>Ytterkuvertet ska klistras igen och skrivas på senast på valdagen. Vittne ska på ytterkuvertet ange datum för sitt undertecknande.</i> Vittnenas adresser <i>ska</i> anges på ytterkuvertet.
<i>Promemorians fårslag</i>	20 §	<i>Föreslagen lydelse</i>
En brevröstningsförsändelse ska ha kommit in till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte innan förrättningen enligt 22 § påbörjas.		<i>Brevröstningsförsändelse ska vara undertecknad senast på valdagen.</i> En brevröstningsförsändelse ska ha kommit in till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte <i>innan förrättningen enligt 26 § påbörjas.</i>
<i>Nuvarande lydelse</i>	21 §	<i>Föreslagen lydelse</i>
		<i>Därefter kontrollerar länsstyrelsen försändelsen enligt 27 -29 §§.</i> <i>Slutligen ska länsstyrelsen</i> <ol style="list-style-type: none"><i>markera i röstlängden/protokollet de väljare vars kuvert uppfyller kraven ovan,</i><i>lägga tillbaka de valkuvert som uppfyller kraven i sina ytterkuvert och försegla dem,</i><i>markera i röstlängden/protokollet de väljare vars kuvert inte uppfyller kraven ovan,</i><i>snarast sända ett duplettert/duplettert ytterkuvert till de väljare vars kuvert inte uppfyller kraven ovan och meddela att röstningen får göras om, och</i><i>försegla och lägga åt sidan de ytter- och valkuvert som inte uppfyller kraven.</i>

Skäl för förslaget

Postgången från många orter i Sapmi är begränsad och en brevröst som avlämnas valdagen för brevbäring kan komma sent till röstsammanräkningen. Länsstyrelsen bör kunna granska

¹ Förslaget återfinns även i kapitel 9, sidan 39-40 i *Ändringar i bestämmelser 0111 val till Sametinget* i Sametingets hemställan 2018-12-21 till kulturdepartementet, Sametingets dnr. 1.2.6-2018-1614.

också de brevröster som kommer in innan sammanräkningen av brevröster börjar. Genom att vittnet intygat att brevrösten färdigställts senast valdagen kan sent inkomna brevröstningsförsändelser ingå i sammanräkningen innan den börjat.

I Sametingets hemställan² till kulturdepartementet redovisas att sametingsvalsförfarandet är unikt genom att mer än två tredjedelar av väljarna brevröstar. Ingen annan form av förtidsröstning erbjuds. Cirka 30 procent av väljarna bor utanför vallokalens närområde och är beroende av brevröstning för sitt valdeltagande. Vid de tre senaste valen 2013, 2017 och 2021 har andelen ogiltiga röster varit mellan 4 och 6 procent. Det kan därmed inte uteslutas att väljare har svårigheter med brevröstningsförfarandet.

För att hjälpa väljare, som själva har svårt att anlita kunniga och erfarna vittnen, att avge en korrekt röst vid sametingvalen ska valnämnden ge möjlighet att rösta på nytt om brevröstningsfel uppdragas. Sametinget föreslår att länsstyrelsen dagligen kontrollerar inkomna brevröstningsförsändelser och om försändelsen inte uppfyller kraven, snarast sänder ett dupletteröstkort/duplettytterkuvert till väljaren med meddelande om att röstningen får göras om. Ett sådant förfarande förutsätter att väljaren brevröstar i god tid före valdagen.

Detta förfarande motsvarar den uppgift som röstmottagare i val- och röstningslokal har, d.v.s. att kontrollera att det förslutna valkuvertet med en röstsedel lämnats på ett korrekt sätt. I val- och röstningslokal kan denna kontroll göras medan väljaren är närvarande och kan ges möjlighet att rätta till misstag. Vid motsvarande kontroll av brevröstningsförsändelse görs kontrollen i efterhand och möjligheten att rätta till misstag senareläggs eller uteblir.

1.2 Sammanräkning

Sametinget föreslår följande ändring i sametingslagen 3 kap. 26, 27 samt 28 §§§:

<i>Nuvarande lydelse</i>	26 §	<i>Föreslagen lydelse</i>
Brevröster som kommer in efter förrätningens början läggs utan vidare åtgärd åt sidan.		<i>Brevröstförsändelse som är undertecknad senare än på valdagen läggs utan vidare åtgärd åt sidan.</i>
<i>Nuvarande lydelse</i>	27 §	<i>Föreslagen lydelse</i>
Därefter kontrolleras att		Därefter kontrolleras att
1. omslagskuverten inte har blivit öppnade efter tillslutandet, och		1. omslagskuverten inte har blivit öppnade efter tillslutandet, <i>e-eh</i>
2. försändelsen inte har avgetts senare än på valdagen.		<u>2. försändelsen inte liaravgetts senare än på valdagen.</u>
<i>Nuvarande lydelse</i>	28 §	<i>Föreslagen lydelse</i>

² 2018-12-21. Sametingets dnr I.2.6-2018-1614.

Därefter kontrolleras att samma väljare inte har lagt mer än ett ytterkuvert i omslagskuvertet och att väljaren inte har röstat i vallokal eller mer än en gång genom brevröstning.

Därefter kontrolleras att samma väljare inte har lagt mer än ett ytterkuvert i omslagskuvertet och att väljaren inte har röstat i vallokal eller *tidigare* genom brevröstning. *Tidigare lämnad brevröst läggs i så fall utan vidare åtgärd åt sidan.*

Skäl för förslagen

Ovanstående förändringar föreslås som en följd av de förändringar som föreslås under rubriken *Brevröstning* ovan.

2. Förslag till ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och föll omröstningar

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2kap.

Databas för preliminär sameröstlängd (ny rubrik)

Ny§1

Sametingets valnämnd upprättar inför varje sametingsval en samling personuppgifter som med hjälp av automatiserad behandling används för upptagande i sameröstlängd enligt 3 kap. 2 § på de grunder som anges i 1 kap. 2 § sametingslagen (1992:1433).

I databasen får uppgifter behandlas om

1. personer som är eller har varit upptagen i sameröstlängd
2. personer som har anmält sig till valnämnden för att tas upp i sameröstlängden,
3. deras föräldrar, far- eller morföräldrar, och
4. uppgifter om andra personer (far- eller morföräldrars föräldrar) om det behövs för handläggningen av anmälan.

Följande uppgifter får behandlas i databasen:

1. personnummer,
2. namn,
3. födelsetid,
4. tid för dödsfall,
5. adress,
6. folkbokföringsort,
7. medborgarskap,
8. tidpunkt för invandring,
9. tidpunkt för utvandring och
10. föräldrar, far- eller morföräldrar och deras föräldrar som den anmälde har samband med enligt 1 kap. 2 § sametingslagen (1992:1433).

I databasen får uppgifter behandlas om yrkanden, grunder och beslut i ett ärende samt andra uppgifter som behövs för handläggningen av en anmälan. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vilka uppgifter som får behandlas i databasen enligt fjärde stycket. Valnämnden får till databas för sameröstlängd enligt 3 kap. 5 och 6 §§ sametingslagen (1992:1433) endast överföra personnummer, namn och adress för en person som är upptagen eller tas upp i sameröstlängden.

Längsta tid för behandling i databasen preliminär sameröstlängd (ny rubrik)

Ny§2

Uppgifter om en person som avses i (ny1) § andra stycket 1 - 4 och 10 ska senast en månad efter utgången av den valperiod, som uppgifterna hänför sig till, överföras till en ny databas för nästkommande valperiod.

Uppgifter om en person som avses i (ny1) § andra stycket 5 - 9 och tredje stycket får inte behandlas längre än en månad efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig

till. Begränsningarna av hur länge personuppgifter får behandlas hindrar inte att Sametinget arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

Bakgrund och skäl för förslagen

För att valnämnden ska kunna fullgöra sitt uppdrag måste nämnden tillåtas göra detta med hjälp av ny och ändamålsenlig teknik. Sametinget föreslår därför att regering och riksdag ger valnämnden författningsenliga förutsättningar till detta. Sametinget föreslår att den nya databasen upprättas så att valnämnden har tillgång till uppgifter/handlingar om anmälda personer eller efterfrågad och uppgiven förälder eller far-/morförälder när nämnden ska besluta om personer ska tas upp i sameröstlängden för valet år 2025. Endast valnämndens ledamöter och tjänstgörande ersättare och personal ska ha tillgång till databasen fram till dess att en preliminär sameröstlängd för sametingsvalet 2025 upprättats. I databasen får uppgifter behandlas om yrkanden, grunder och beslut i ett ärende samt andra uppgifter som behövs för handläggningen av en anmälan. Valnämnden får endast överföra personnummer, namn och adress för en person som är upptagen eller tas upp i sameröstlängden till databasen. Personnummer, namn, födelsetid, tid för dödsfall och uppgifter om föräldrar, far- eller morföräldrar och deras föräldrar som den anmälda har samband med ska senast en månad efter utgången av den valperiod, som uppgifterna hänför sig till, överföras till en ny databas för nästkommande valperiod. Övriga uppgifter om en person får inte behandlas längre än en månad efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till.

Beslut om upptagande av personer i sameröstlängden handlar inte bara om det som åligger den centrala valmyndigheten att med hjälp av folkbokföringsdata upprätta en förteckning över dem som är röstberättigade. Valnämndens roll i fråga om sameröstlängden motsvarar den roll Migrationsverket har när det gäller prövning om svenskt medborgarskap.

Skälen för detta har närmare redovisats i Sametingets hemställan.³ Vid valnämndens studiebesök hos Migrationsverket våren 2022 redovisades hur verkets medborgarskapsprövning görs med hjälp av ett digitalt handläggningssystem som innehåller bl.a. ansökan och övrig dokumentation. Samtliga identitetshandlingar och dokument

- ska vara fotoförsedda och vara utfärdad i vuxen ålder,
- får inte vara för enkelt utformade,
- måste ha antingen ansökts om och/eller hämtats vid ett personligt besök,
- måste ha utfärdats av behörig myndighet och
- behöver inte vara giltiga.

Vid beslut om medborgarskap kontrolleras

- individhistoriken
- är sökanden beviljad flyktingstatusförklaring?
- är sökanden skyddsbehövande?
- har sökanden tidigare handlingar?
- saknar sökanden möjlighet att skaffa godtagbar handling?
- är sökandens uppgifter om identiteten trovärdig och har sökanden gjort identiteten sannolik?

³ Kapitel 5, sidan 19-24 i Ändringar i bestämmelser om val till Sametinget i Sametingets hemställan 2018-12-21 till kulturdepartementet, Sametingets dnr. 1.2.6-2018-1614.

Upprättande av sameröstlängd inför de första sametingsvalen 1993 - 2001

I regeringens proposition 1992/93: 32 om samerna och samisk kultur m.m. under kapitel 8 om valet till Sametinget anför föredragande statsråd om upprättande av röstlängd:

"De närmare anvisningarna om hur anmälan får tas upp i röstlängd skall göras, vilka undersökningar och kontroller som erfordras osv. bör utfärdas av Sametinget. Jag bedömer det inte sannolikt att man behöver befara att personer som inte är samer kommer att påstå sig vara det. Jag menar därför att det inte behöver ställas särskilt höga krav på bevisningen."

Inför sametingsvalet 1993 fullgjordes uppgiften att upprätta sameröstlängden av en av regeringen särskilt förordnad organisationskommitte med säte i riksdagen. Enkla anmälningsblanketter tillhandhålls där personuppgifter kunde fyllas i med ett förskrivet eller förkryssbart intygande om att den anmälde uppfyllde kraven för att bli upptagen i sameröstlängd. 1997 tillhandahölls anmälningsblankett för egna personuppgifter och med ett förskrivet "jag anser mig vara same" och förkryssbart intygande om samiska som språk i hemmet för sig själv, föräldrar och/eller far- och morföräldrar. Fr.o.m. 2001 infördes i tillägg krav på ifylld bilaga med personuppgifter och språk i hemmet för föräldrar, far- och morföräldrar och deras föräldrar.

Upprättande av sameröstlängd inför sametingsvalen 2005 -2017

I regeringens proposition 2003/04:86 Ändringar i sametingslagen (1992:1433), m.m. under kapitel 4.2 om röstlängden anför föredragande statsråd att valnämnden tillåtit att även icke-samer tas upp i röstlängden. Regeringen anser att detta tyder på att röstlängden omfattar personer som inte uppfyller de objektiva kriterier för upptagande som anges i sametingslagen och att sådana fel ska kunna rättas till. I propositionen föreslås därför att den som upptagits i den preliminära röstlängden skall kunna överklaga ett beslut om att en annan person tagits upp i längden under påstående av att denne förts upp i längden utan att vara berättigad till det. Regeringen anser att en bestämmelse av denna typ får anses ha betydelse för upprätthållande av Sametingets legitimitet. Regeringen anför vidare att valnämnden bör behålla sin nuvarande uppgift upprätta röstlängden. Bedömningen av vem som är att anse som same måste i första hand anses vara en intern samisk angelägenhet.

Fr.o.m. 2005 tillhandahölls reviderad blankett för dels egna personuppgifter och språk och personuppgifter samt personuppgifter för en förälder eller far- eller morförälder med samiska som språk i hemmet. 2017 infördes möjlighet att lämna in digital anmälan. 2021 tillhandahölls reviderad blankett för dels egna personuppgifter och språk samt personuppgifter för alla föräldrar, far- och morförälder och deras föräldrar med samiska som språk i hemmet.

Valår	Antal i röstlängd	Ökning	Ej upptagna i röstlängden	Överklaganden	Annan same	Varav upptagna
1993	5 390					
1997	5 991	601	121			
2001	6694	703			6	5

[2008	7 102[486[70[16[20 [36
[2009	7 812[632[46[10[4
[2013	8 322[510[37[6[
[2017	8 766[444[51[161	71	22
[2021	9 226[460[541	47[99

Upprättande av sameröstlängd inför sametingsvalen 2021 -

Inför upptagande i preliminär röstlängd inför valet 2021 beslutade valnämnden att varje enskilt fall avgöra om den som i anmälan uppger sig vara same också gör sannolikt att hon/han eller någon av hans/hennes föräldrar, far- eller morföräldrar har eller har haft samiska som språk i hemmet. Revideringen av sametingslagen 2004 (prop. 2003/04:86) klarlägger, enligt valnämnden, avsikten med bestämmelsen om vad som avses med samiska som språk i hemmet. Enligt prop. 1992/93:32 läggs inte avgörande vid i vilken ordning samiska och svenska har lärts i hemmet och enligt prop. 2003/04:86 får bl.a. icke-samer som gift sig med en samisktalande person inte tas upp i röstlängden.

Valnämnden tolkade detta så

- att samiska är/var ett språk i det hem där personen växte upp,
- att bestämmelsen inte avser att samiska talas/talades av besökande i hemmet eller av närboende,
- att bestämmelsen i praktiken avser språket i föräldrahemmet, t.ex. ytterst det hem där en far- eller morförälder som barn har/har haft en förälder som talat samiska.

Vidare beslutade valnämnden att samiska som språk i hemmet

- härleds bakåt till folkräkningarna i slutet av 1800-talet,
- anses sannolik om den anmäldes förälder i Riksarkivet publicerade digitaliserade utdrag ur folkräkningarna 1870 - 1930 på något sätt redovisas ha samisk tillhörighet,
- anses sannolik om den anmäldes far- eller morförälder i Riksarkivet publicerade digitaliserade utdrag ur folkräkningarna 1870 - 1930 på något sätt redovisas ha samisk tillhörighet,
- anses sannolik om den anmäldes far- eller morförälders förälder i Riksarkivet publicerade digitaliserade utdrag ur folkräkningarna 1870 - 1930 på något sätt redovisas ha samisk tillhörighet.

Arbets sättet krävde en kraftigt utökad hantering av dokument med personuppgifter för beträffande den anmälda, uppgivna föräldrar, far- och morföräldrar och anfäder/-mödrar. I tabellen nedan redovisas mängden och typen av dokument med personuppgifter.

Personer, vars personuppgifter hanterats	2532	Hanterade dokument	
Hanterade dokument/person, medeltal	2,4	Tidsmässig spridning,	
		födelseår	
		1777-1799	3
		1800-1824	10
Arkiverade anmälningshandlingar från 1993 - 2017	10 367	1825-1849	34
		1850-1874	103

Hanterade dokument för		1875-1899	292
far- och morföräldrar m.m.	2564	1900-1924	352
föräldrar	1478	1925-1949	795
nyanmälningar 2021 med kompletteringar	1225	1950-1974	1811
hanterade anmälningshandlingar från 1993 - 2017	735	1975-1999	2187
överklaganden	49	2000-2003	464
Summa hanterade dokument	6 051		6 051

4 Ytterligare behov av reglering av valen till Sametinget

Sametinget har på uppdrag av plenum tidigare hemställt⁴ till kulturdepartementet om ändringar i sametingslagens bestämmelser som reglerar förfarandet vid valet i Sametinget:

- Att ansvaret för röstmottagning, rösträkning och mandatfördelning överförs från länsstyrelsen och återställs till Sametinget.
- Att Sametingets valnämnd prövar ärenden om upptagande i sameröstlängden, att valnämnden får göra ändring om den finner att en person orättmätigt strukits ur röstlängden eller orättmätigt tagits upp, att den som anser att den preliminära sameröstlängden är felaktig får skriftligen begära ändring av längden hos Sametingets valnämnd samt att den som anmält sig, begärt ändring eller strukits från längden ska genast underrättas om valnämndens beslut och ska kunna begära ändring av beslutet senast tre veckor efter att beslutet delgivits.
- Att väljare ska, i tillägg till vallokals- och brevröstning, före eller under valdagen få rösta i röstningslokaler eller med hjälp av ambulerande röstmottagare, att förtidsröstmottagningen påbörjas tidigast den artonde dagen före valdagen samt att ambulerande röstmottagare ska finnas för väljare som inte själva kan ta sig till en vallokal eller ett röstmottagningsställe eller för väljare som kan betjänas av PostNord AB:s lantbrevbärare.
- Att valnämnden ska löpande före valdagen kontrollera brevröstningsförsändelserna, snarast sända ett dupletteröstkort/duplettytterkuvert till de väljare vars kuvert inte uppfyller kraven och meddela att röstningen får göras om.
- Att valnämnden ska granska och räkna de avgivna rösterna, fördela mandatet i Sametinget, redovisa resultatet av valet samt utfärda bevis till valda ledamöter och ersättare, att endast grupp, parti och liknande sammanslutning som har fått minst fyra procent av rösterna berättigas delta i fördelningen av mandatet samt att jämförelsetalet vid mandatfördelning är, så länge gruppen, partiet eller sammanslutningen ännu inte tilldelats något mandat, röstetalet delat med 1,2.
- Att anslaget 3:1 Sametinget ökas tillfälligt med 4 000 000 kronor under 2021 för att genomföra val till Sametinget.

⁴ Sametingets hemställan 2018-12-21 till kulturdepartementet, Sametingets dnr. 1.2.6-2018-1614 samt bilagd promemoria Ändringar i bestii111111e/ser 0111 val till Sametinget.